

dem; ergo, nequit esse sermo de Eucharistia in eo capite. *Maj.* patet ex contextu et toto sententiarum nexu: in v. enim 52, 53 et seq. explanat Christus et confirmat ea quae praecedunt, quin transitus eluceat illus ad diversum panem vel aliam manducationem. Imo non minus verum et realem panem se esse in prioribus testatur versiculis, quam in hisce posterioribus 52 et 53: ait enim (v. 32, 51, 41): *Pater meus dat vobis panem de coelo verum... Ego sum panis vivus qui de coelo descendi... Murrabant ergo judaei de illo quia divisset; ego sum panis. Min.* elucet ex v. 27 et 29. Item ex v. 35, 40, 47. Et hoc fatentur multi theologi.

Resp. 1.º Dist. *maj.* De eodem pane loquitur... implicite; conc. Explicite, eademque praecisione; nego *maj.* Cum enim in prioribus sententiis dicit Christus, se esse panem de coelo; dare vitam mundo, etc., respiciebat utique implicite ad Eucharistiam, per quam nobis vitam suam decreverat per modum cibi et panis communicare: postea autem explicite ac majori praecisione, cum doctrinam in scandalum verterent judaei, explanavit.

13. Resp. 2.º Dist. *min.* Loquitur de manducatione per fidem: quatenus manducatio ista per fidem inchoatur; conc. *min.* Quasi fide perficiatur; nego. Sic enim exponens Cyrillus illa Christi verba (Joann. VI. 47) *Qui credit in me habet vitam aeternam*, intellexit dicens: «Janua et via in vitam aeternam, carnem suam dandam in cibum, sanguinem in potum: in praecedentibus autem modum istum quo panis et cibus noster fieret non clare edixerat, sed qua via assequi talem panem oportebat proposuit, hortando ad illum quae-rendum et appetendum, ejusdem commendata excellentia et virtute. Quapropter cum dixit Christus, *Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet...* cibus ejusmodi non est fides, sed Christus ipse, et speciatim sacra Eucharistia, qua Christus se tradit. Fides autem opus est, quo incipere oportet opera quibus talem assequamur cibum: *Hoc est opus Dei ut credatis in eum...* (v. 29). Perspicue id notavit Maldonatus in ea verba, *Operamini non cibum...* «Hinc initium magnae illius et hoc tempore nimium agitatae questionis nascitur; cum Christus loquatur de Sacramento... Interim hoc habeamus, illic quidem (v. 52) de Sacramento proprie agere; hic communiter et de Sacramento, et de fide, et de gratia et de rebus omnibus quibus vita aeterna parari potest... Non enim est generalis restringenda sententia, aut ad fidem, ut Apollinaris in *Graecorum calena*, et Phylasterius in *Catalogo haereticorum* faciunt, nec ad solam Dei voluntatem, de qua Christus... *Meus cibus est*, ut exponit Basilius (in R. 207); nisi voluntas Dei generaliter sumatur pro omnibus quae ad consequendam vitam aeternam facere debemus.»

14. Obj. 3.º Si sermo ibi est de Eucharistia, haec erit ad vitam aeternam necessaria; ait enim Christus: *Nisi manducaveritis... non habebitis vitam...*

Resp. Dist. Erit necessaria absolute; nego. Necessitate praeepti; conc.

Inst. Agitur de manducatione quae tunc, dum docebat Christus, fieri poterat ac debebat. Ergo non agebatur de Eucharistia, quae non erat instituta. *Ans. Prob.* Dicebat Christus: *Qui manducet hunc panem... Nisi manducaveritis... Hic est panis, ut si quis ex ipso manducet...*

Resp. Dist. Manducatio tunc fieri poterat, inchoative et in voto; concedo; plene et actu; nego. Unde quae objiciuntur sententiae, quatenus ad perfectam referuntur manducationem, intelligendae et complendae per illa Christi verba: *Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*: (v. 52), et etiam v. 27).

15. Obj. 4.º Nonnulli Patres S. Joannem [c. VI] interpretantur, non de reali cibo loquentem, sed de mystico, prout ex gr. in verbo Dei ac SS. Litteris mens nutritur et cibatur.

Resp. 1.º Dist. Interpretantur quasi excludere velint litteralem ac proprium sensum; nego. Quatenus ultra litterae obviam et notam intelligentiam, mysticas exhibent significationes, quibus ad fideles edocendos Patres uti consueverunt; conc.

2.º Aliter, ex supra dictis, respondere poteris. Interpretantur de verbo Dei, vel cibo alio mystico, quia inde inchoatur animi vita et nutrimentum, dum verbo Dei ducimur ad spiritualem et perfectam refectionem; conc. Quia in solo verbo Dei, vel alio mystico cibo, panis a Christo promissus adaequate circumscribatur; nego.

CAPUT I.

De existentia, seu realitate S. Eucharistiae.

ARTICULUS I.

De Christi praesentia in S. Eucharistia.

16. Sacram Eucharistiam pane et vino confici, seu ad modum cibi et potus fuisse institutam, et sub ejusmodi symbolis carnem suam manducandam, et sanguinem suum bibendum nobis Christum exhibuisse, omnibus in confesso est, et SS. Litterae aperte pro-

clamant. Quid vero in tanto sacramento sit mere apprens et symbolicum, quid autem verum, reale ac subsistens, in primis definiendum est, ut de SSma. Eucharistia disquisitiones methodo clariore procedant.

THESIS I.

Christus est *vere, realiter et substantialiter* praesens in Eucharistia; seu vere et realiter tradit nobis carnem suam ad manducandum, sanguinem ad bibendum.

17. Nota I. Tribus illis usa est Trid. Synodus adverbis ad dogma definiendum S. Eucharistiae. Quidam novatorum praesentem Christum in Sacramento absolute negabant; alii veluti in signo vel figura in eo esse tantum concedebant; Calvinus vero, quod virtute solum esset Christus praesens, dicitabat. Primus error reprobat, cum *vere* praesentem esse Christum definitur; secundus, cum *realiter* praesens dicitur; tertius vero, cum *substantialiter* in Eucharistia esse Christum praedicatur.

II. Praecursor calvinistarum et aliorum protestantium in dogmate eucharistico negando extitit Berengarius Andegavensis, cujus haeresis a pluribus damnata Rom. Pontificibus et Conciliis extincta fuit, et ipse Berengarius errorem retractavit et poenitens defunctus est.

18. 1.º Prob. ex *definitione* Trid. (1): «Si quis negaverit, in SSmae. Eucharistiae sacramento contineri vere, realiter et substantialiter corpus et sanguinem una cum anima et divinitate Domini Nostri Jesu Christi, ac proinde totum Christum; sed dixerit tantummodo esse in eo, ut in signo, vel figura, aut virtute; anathema sit.» Martinus V et Constant. Concilium damnarunt propositionem Wicleffi tertiam: «Christus non est in eodem sacramento identice et realiter propria praesentia corporali.»

19. 2.º Prob. ex *institutione Sacramenti*. Tres Evangelistae (2) et S. Paulus (3) institutionem referunt, et Christi verba dicentis: *Accipite et comedite; hoc est Corpus meum, quod pro vobis tradetur. Bibite ex hoc omnes; hic est enim Sanguis meus Novi Testamenti, qui pro multis effundetur.* Unde: Christus ipse affirmat se dare in Eucharistia Corpus suum ad manducandum et Sanguinem suum ad bibendum: ergo est vere, realiter et substantialiter praesens in hoc

(1) Sess. XIII, can. 1.—(2) Matth. XXVI, 26; Marc. XIV, 22; Luc. XXII, 19.—(3) I. Cor. XI, 24.

Sacramento: quod enim ipse fecit, id ipsum iussit fieri: *Hoc facite in meam commemorationem.*

20. Confirm. a) Si intelligantur verba Christi obvio et communi sensu, certum est ac evidens manducari et bibi in Eucharistia ipsum Corpus et Sanguinem Christi, non symbolum aliquod: nam clarioribus verbis verum Corpus et verus Christi Sanguis significari non poterant quam dicendo: *Corpus meum, quod pro vobis tradetur; Sanguis meus qui effundetur.* Atqui sensus obvius sumendus est in verbis fidei, nisi clare eluceat sensum esse metaphoricum: ergo cum sensus metaphoricus et improprius hic ex nullo capite elucescat, invenitur in Eucharistia vere et realiter ipse Christus. b) Sensus verborum et sententiarum accipiendus et definiendus juxta communem significationem, nisi loquens ab ea recedere declaret. Sed id Christus nullatenus indicavit: ergo. *Maj.* est aperta: aliter enim fallit audientes qui loquuntur. Si quis enim diceret: do tibi, vel vendo equum meum, quo commodissime equitatur: inique postea arundinem vel ceream equi figuram porrigeret, c) Christus verbis illis sacramentum instituebat ac testamentum: sacramentum, nempe, quod paschali Agno succederet, cujus sanguine salvus exivit populus Israel: Testamentum Novum pro illo Veteri, quod *nece quidem sive sanguine dedicatum est* (1). Atqui tum sacramenti, tum testamenti institutiva verba proprie et obvie sunt intelligenda, juxta illam claritatem quam ejusmodi exigit institutio: ergo. *Maj.* patet ex ipsa Eucharistiae institutione: *Hic est sanguis meus Novi Testamenti. Hoc facite in meam commemorationem, scilicet, Christi mortis, qua Pascha nostrum immolatus est Christus* (2). *Min.* etiam constat, Natura enim sacramenti et testamenti magnam exigunt claritatem ex intrinseco suo scopo. Si enim in dubium possit revocari quid significetur sacramento, et quid testamento tradatur, usus utriusque frustaneus evadet. Igitur cum verba Christi, sacramentum facientis et testamentum, clare et distincte significant ipsum suum Corpus et Sanguinem, nihil aliud intelligere possumus. Sicut si ex testamento haeres fias agri vel domus, nullatenus putabis tibi sufficere umbram domus et picturam agri. d) Si verba Christi Eucharistica sensum exlibuissent improprium et metaphoricum, oportuisset Apostolis indicari a Christo, et nobis ab Apostolis. Sed neutrum factum est: ergo. *Maj.* patet. Nam cum verba inusitato sensu accipiuntur, ne fallantur auditores, sensus verus indicandus: maxime si error exitialis foret. Atqui non ferebat usus, quod corpus hominis significaretur pane, et sanguis vino: ergo novus usus erat indicandus. e) Quatuor Apostoli retu-

(1) Hebr. IX, 18.—(2) I. Cor. V, 7. Et supra, Praeamb. II, n. 7.

lerunt institutionem Eucharistiae, non quidem ad verbum, sed sensum reddentes de eo quod factum et dictum a Christo fuit: si ergo sensus verborum Christi improprius et figuratus fuisset, non dissimulassent Apostoli, cum non verborum corticem, sed sensum vellent exprimere. Atqui nullus sensum figuratum esse significavit; sed unanimiter, licet mutatis vocibus, sensum tantummodo obivium et proprium retulerunt. Ergo neque nobis licet alium improprium et alienum fingere sensum.

21. Notare hic juvabit, quam alieni existant a Spiritu Sancti instinctu protestantes. Quatuor Sacri Scriptores in dissitis temporibus, ac diversis sententiis verborum Christi sensum referentes, unum tantum simplicem et obivium retulerunt. Protestantes autem, qui se Spiritu Sancto afflatos jactitant, obvio contempto Christi verborum sensu, innumeros parturierunt figuratos sensus, ita ut suo tempore jam dixerit Bellarminus (1): «Expositiones adversariorum plurimae sunt, ita ut fere numerari non possint. Lutherus scribit decem ferme suo tempore fuisse sacramentarium opinioniones ac sectas. Nuper etiam, anno MDLXXVII, prodit libellus, in quo ducentae númerantur haeticorum vel expositiones vel depravationes horum paucorum verborum: *Hoc est Corpus meum.*»

22. Obj. 1.º Verbum *est* saepe in SS. Litteris pro verbo *significat* usurpatur. Ergo Salvatoris verba: *Hoc est Corpus meum*, etc. obvie, juxta Scripturas, intelligi possunt ita: *Hoc significat Corpus meum*, etc. *Maj.* patet: ex. gr. *Septem spicae plenae septem ubertatis anni sunt* (2): *Ager est mundus; Bonum semen suat filii regni... Messis consummatio seculi est*, etc. (3).

Resp. 1.º Permitto *antec.* et nego *conseq.* Disparitas in hoc stat, quod in illis ac similibus exemplis notum erat ac praestitutum agi de meris figuris et signis, ita ut audientes non quid res esset, sed quid per illam significaretur interrogarent; ex ipsis ergo adjunctis qualiter verbum *est* sumi debeat nulla latet ambiguitate. E contra in Eucharistiae institutione: nulla praemissa parabola, nullo narrato somnio. sumpto et ostenso pane, dicit Christus: *comedite, Hoc est Corpus meum quod pro vobis datur; bibite, Hic est Sanguis meus, qui pro vobis effundetur.*

Resp. 2.º Nego *antec.* Nam etiam in illis exemplis, non adhibetur *est* improprie et metaphoricè pro *significat*: improprietatis enim et figura in subjecto solum orationis invenitur. Cum notum esset audientibus, *spicis plenas, agrum, semen, messim*, etc. signa esse et figuras, exquirebant, quid *esset* res figurata? Responsio autem

(1) Controv. l. 1, c. 8, de *Euch.*—(2) Gen. XLI, 26.—(3) Matth. XIII, 38.

quid *sit* aperit. *Septem spicae*, seu id quod representatur septem spicis, *sunt* septem anni etc. *Ager*, seu id quod ager refert, *est* mundus, etc.

23. Contendunt protestantes non habere Syriacam linguam vocem qua dicant, *significat*; ideoque per substantivum *est* a Christo exprimi debuisse. Verum ejusmodi inanem fabulam plene ventilavit Card. Wiseman (Lect. 6.^a de *praesentia reali*), plurimas in lingua illa ostendens esse voces et locutiones ad *significationem* exprimendam.

24. Obj. 2.º Dicens Christus D. *Hoc*, cum vox haec sit demonstrativa, rem praesentem significat. Atqui solus panis ejusque accidentia, non autem Corpus Christi praesens aderat; ergo quod Christus tradebat non erat suum Corpus, sed purum signum. Subs. Atqui signum non *est* res significata, sed illam pure *significat*: ergo sensus verborum Christi est: «Hoc est signum, seu hoc significat »Corpus meum.»

Resp. Dist. *maj.* Significat rem physice vel moraliter praesentem; conc. Physice praesentem; subdist. Si propositio ostensiva mere sit speculativa; trans. Si fuerit simul practica, seu productiva rei quae ostenditur; nego, vel iterum subd. Significat rem physice praesentem ad finem dictionis, seu completa jam significatione; conc. Initio propositionis, seu antequam compleatur sensus; nego. Proinde non de pane vel accidentibus affirmatur esse Corpus Christi, quod falso diceretur; sed de eo, quod sub specie transmutati panis traditur, quod quidem est veraciter Corpus Christi, Corpus autem traditum vere est moraliter praesens initio dictionis, cum ipsa verba illud praesens efficiant, ideoque sint cum eodem, et moraliter seu significative, et physice seu efficienter, connexa: ad finem autem dictionis, dum significatio pronomini *hoc* compleitur, est jam Corpus Christi physice praesens.

25. Obj. 3.º Paulus ait (1) dixisse Christum: *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis frangitur*. Sed quod frangitur est panis, non autem Corpus Christi: ergo tradebat purum panem significantem Corpus Christi.

Resp. 1.º Frangere panem alicui, significat dare illi panem; *Parvuli petierunt panem, et non erat qui frangeret eis* (2). Unde S. Lucas ait: *Quod pro vobis datur*. Cum ergo sub specie panis daret Christus suum Corpus, convenienter dixit, *quod pro vobis frangitur*, id est, *datur*.

Resp. 2.º Corpus Christi frangebatur, id est, dividebatur, distribuatur, quatenus *species* dividebantur inter Apostolos: item, et

(1) I Cor. XI, 24.—(2) Thren. IV, 4.

quatenus frangebatur tormentis, et dilacerabantur carnes ejus; id enim in passione imminente pro nobis suscepta, cujus Eucharistia memoriale est, evenit.

26. Obj. 3.º *Ego sum vitis vera*, ait Christus (1). *Petra autem erat Christus*, dicit Paulus (2). Atqui tamen improprie ac metaphrice est vitis; item improprie ibi dicitur petra; ergo pari ratione dicendum, illa verba *Hoc est corpus meum* figurate solum intelligenda.

Resp. Nego paritatem, ideoque et consequentiam. In primo loco ex contextu evidens est, proponere Christum parabolam; sicut enim vocat Patrem agricolam, et nos palmites, ita se dicit *vitem veram*; quia influit in nos vitam gratiae ex Patris providentia. Similiter petram dicit Paulus esse Christum, quia vitam veram coelestem, seu gratiam Spiritus Sancti, quae aqua significatur, in nos effundit. Idque explicite declaravit Apostolus, subjungens: *Omnia in figura contingebant illis*. Proinde sensus verborum Apostoli est: id quod petra illa figurabat, erat Christus.

27. 3.º Prob. ex Cap. VI S. Joannis. Christus D. asseruit ac promisit, se daturum nobis vere et realiter Carnem suam ad manducandum et Sanguinem suum ad bibendum. Atqui nullibi hoc impletum est, nisi Caro et Sanguis Christi vere et realiter nobis in Eucharistia traduntur; ergo. Verba Christi fuerunt (3): *Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Litigabant ergo judaei ad invicem: quomodo potest hic nobis Carnem suam dare ad manducandum? Dixit ergo eis Jesus: Amen, amen dico vobis; nisi manducaveritis Carnem Filii hominis et biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam Carnem, et bibit meum Sanguinem, habet vitam aeternam... Caro enim mea vere est cibus, et Sanguis meus vere est potus; qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem in me manet et ego in illo. Ex quibus maj. elucet.—a) Ipso contextu, qui clare exprimit agere Christum de Carne sua vere et realiter manducanda, et de Sanguine vero et realiter bibendo. Quid enim clarius dicere potuisset ad id significandum?*

—b) Apostoli et judaei ceteri verum et realem cibum et potum Carnis et Sanguinis Christi intellexerunt. *Quomodo, agebant, potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?*—c) Et audita Christi ad haec difficultatem responsione, nempe: *Amen, amen dico vobis; nisi manducaveritis*, etc.; cum viderent de reali cibo agi et potu: *Nulli ex discipulis dixerunt, durus est hic sermo, et quis potest cum audire?*—d) Si error fuisset discipulorum quod de vero cibo et potu ageret Christus propriae Carnis et Sanguinis, non illum confir-

masset; atqui magna asseveratione eum sensum roboravit, dicens: *Amen, amen dico vobis...* Ergo.

28. Obj. 1.º Christus correxit judaeorum errorem, dicens (1): *Spiritus est qui vivificat, caro non prodest quidquam; verba quae ego locutus sum vobis spiritus et vita sunt*. Ergo non datur in Eucharistia realis et vera Christi Caro.

Resp. Duo intellexerant judaei: primum, Carnem Christi manducandam et bibendum Sanguinem; secundum, manducandum et bibendum carnaliter: sacramentalem enim bibendi et manducandi usum nesciebant. Primum sensum explicite Christus confirmavit, et non tantum rei difficultatem et magnitudinem noluit lenire et dissimulare, sed potius aperuit et auxit. *Hoc vos scandalizat? Si ergo videritis Filium hominis ascendentem ubi erat prius?* Scilicet, multo tunc difficilius videbitur, Carnem meam manducari et Sanguinem bibi, postquam in coelum abierim. Quid autem id afferret difficultatis, si locutus fuisset Christus de manducatione per fidem vel figuram? Secundum autem illorum carnalem sensum correxit Dominus, quia volebat carnale nutrimentum nobis per sui manducationem tribuere. Ad hoc quidem oportuisset eum discerpere in frusta, laniare et mandere, ut corporalis exigit vegetatio; hanc manducationem cogitabant capharnaetae, et scandalizati sunt, et ideo dixit Jesus; in cibum spirituales velle se tradere manducandum et bibendum: *Spiritus est qui vivificat*, etc. Ipsa enim Caro Christi eatenus prodest, quatenus per eam Spiritum gratiae suscipimus; quem ideo per carnem suam voluit nobis effundere, ut semper memores essemus, per Carnis Christi passionem fuisse nos redemptos: *Hoc facite in meam commemorationem* (2). Sic Augustinus: «Magister bone, quomodo caro non prodest quidquam, cum tu dixeris; nisi manducaveritis Carnem meam, non habebitis vitam in vobis?» (3).

29. Obj. 2.º Augustinus Christi verba commentans, ait (4): «Non hoc Corpus quod videtis manducaturi estis, et bibitori illum Sanguinem, quem fursuri sunt qui me crucifigent.» Ergo non vere ac realiter, sed figurative tantum invenitur Caro et Sanguis Christi in Eucharistia.

Resp. Dist. et explico verba Augustini: «Non hoc Corpus manducaturi estis, et bibitori Sanguinem.» scilicet, visibili et carnali modo seu in naturali suo statu; conc. «Non manducaturi et bibitori estis.» vere et realiter, sed invisibiliter et in sacramentali statu, nego. In priori sensu, non in secundo, loquitur Augu-

(1) Joann. XV, 1.—(2) 1 Cor. X, 4.—(3) Joann. VI, 52–57.

(1) Joann. V, 64.—(2) Luc. XXII, 19.—(3) Tract 27 in Joann., n. 5.—(4) in ps. 98, n. 9.

stinus. ut ex contextu elucet, immediate enim subjungit: «Sacramentum aliquod vobis commendavi: spiritualiter intellectum vivificabit vos; etsi necesse sit illud visibiliter celebrari, oportet tamen invisibiliter intelligi... De carne sua locutus erat et dixerat: »Nisi manducaveritis... Scandalizati sunt et putaverunt quod praecisurus esset Dominus particulas quasdam de corpore suo... Ipsi »erant duri, non sermo.»

Inst. Si vere et realiter inesset Eucharistiae Corpus Christi, non solis animae actibus susciperetur. Atqui solis spiritualibus actibus manducatur Christus: ergo.

Min. ex Augustino (1) patet. Exponens illa verba *Nisi manducaveritis carnem...* ait: «Facinus vel flagitium videtur jubere: figura est praecipiens passioni Dominicae communicandum, »et suaviter atque utiliter recondendum in memoria, quod pro nobis caro ejus crucifixa et vulnerata sit.»

Resp. Nego, *min.* Verba autem Augustini non excludunt oris realem manducationem, sed quid simul in mente gerere oporteat docent. Nam cum dicit, «Passioni Dominicae communicandum», Sacramentum ipsum Corporis Christi ejusque manducationem significat, quia est memoriae passionis Christi, et participatio gratiae per passionem promerite.

30. Obj. 3.^a Supra dictum est (praeamb. II. un. 12, 13), in parte secunda cap. VI Joann. nempe a v. 27 ad v. 52, agi etiam de Eucharistia. Atqui ibi docet Christus sola mente, non autem ore Carnem suam proprie manducandam; ergo etiam in tertia parte, a 52 et deinceps, neque vere et realiter, sed mente tantum manducanda promittitur Christi Caro in Sacramento. *Min.* prob. In v. 28 interrogaverunt judaei, quomodo cibum promissum haberent; et v. 29 respondit Jesus: *Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem misit ille.* In v. 34 iterum dixerunt: *Semper da nobis hunc panem;* ait Dominus: *Ego sum panis vivus; qui venit ad me, non esuriat; et qui credit in me, non sitiet unquam... Haec est voluntas Patris mei, ut omnis qui videt Filium et credit in eum habeat vitam aeternam.* Ergo sola mente Christus est manducandus secundum quod in ea capituli VI parte declaratur.

Resp. Nego *min.* Ad probationem dico, nullibi dixisse Christum sola fide mentali panem coelestem esse manducandum; sed fidei necessitatem declaravit ad illum cibum assequendum. Quia autem fides in Christum formata et practica esse debet, ut ipse edocuit (2); *Si haec scitis, beati eritis si feceritis ea;* manifestum est in illa im-

(1) L. 3. De Doctr. christian., c. 16; et Tract. 25 in Joann., n. 12.—(2) Joann. XIII, 17.

plicite comprehendere realem et sacramentalem manducationem Carnis Christi.

Inst. Augustinus (1) realem Carnis Christi manducationem excludit: «Hoc est manducare cibum, non qui perit, sed qui permanet in vitam aeternam: ut quid paras dentes et ventrem? »Crede et manducasti.» Et iterum. «Hic est panis de coelo descendens, ut si quis manducaverit ex ipso non moriatur... Sed quod »pertinet ad virtutem sacramenti, non quod pertine ad visibile sacramentum: qui manducat intus, non foris; qui manducat in corde, non qui premit dente.»

Resp. Negatur assertum; neque id probant Augustini sententiae. In priori docet cibum istum non manducandum carnaliter, quasi dentibus et ventre manducatio fructuosa perficiatur: dicens autem *crede et manducasti*: non excludit oralem per sacramentum manducationem, charitatem et cetera necessaria ad utiliter manducandum; subjicit enim protinus: «Noluit discernere (Christus ab opere fidem, sed ipsam fidem dixit esse opus. Ipsa est enim fides, »quae per dilectionem operatur.»

Pariter in secunda sententia, non rejicit oralem Christi manducationem: nam aperte dicit, effectum illius panis coelestis pendere a *virtute sacramenti*; sacramentum autem ore percipiendum patet, ideoque et Christum quem continet. Docet autem non foris tantum et dentibus manducari debere; sed intus et corde, fide et dilectione, ut inferius explicat: «Qui non manet in Christo, et in quo non manet Christus, procul dubio nec manducat (spiritualiter) Carnem »ejus, nec bibit ejus Sanguinem, licet carnaliter et visibiliter premat dentibus sacramentum Corporis et Sanguinis Christi: sed magis tantae rei sacramentum ad iudicium sibi manducat et bibit, »qui immundus praesumpsit ad Christi accedere sacramenta, quae »aliquis non digne sumit, nisi qui mundus est.»

31. 4.^a Prob. ex Ecclesiae traditione. Pauca ex traditione testimonia seligimus veritatem praesentiae Christi in Eucharistia ostendentia. S. Ignatius M. (2) ait: «Haeretici ab Eucharistia et »oratione abstinere, eo quod non confiteantur Eucharistiam carnem esse Salvatoris nostri Jesu Christi quae pro peccatis passa »est.» S. Justinus (3): «Alimoniam, in qua per preces verbi »ejus ab ipso prolecti gratiae actae sunt, incarnati illius Jesu carnem et sanguinem esse edocti sumus.» S. Irenaeus (4): «Quomodo dicunt (Valentiniani) carnem in corruptionem venire, »et non percipere vitam, quae Corpore Domini et Sanguine alitur?»

(1) Tract. in Joann., 25 et 26.—(2) Epist. ad Smyrn., c. 7.—(3) Apolog. ad Antonin. Imper.—(4) Contr. Haeres. I. 4, c. 18.

Tertullianus (1): «Caro Corpore et sanguine Christi vescitur, aut et anima de Deo sagineatur.» De iis qui indigni suscipiunt, ait (2): «Proh scelus! Semel Judaei Christo manus intulerunt; isti quotidie Corpus ejus lacessunt.» Origenes (3): «Tunc in aenigmate erat manna cibus; nunc autem in specie Caro Verbi Dei est verus cibus, sicut ipse dicit: *Caro mea vere est cibus.*» Cyprianus de iis, qui sine Poenitentia sumebant Eucharistiam, ait (4): «Domini Corpus invadunt... Vis inferitur Corpori ejus et Sanguini; et plus modo in Deum manibus et ore delinquant, quam cum Dominum negaverunt.» S. Hilarius (5): «Verbum caro factum est, et vere nos Verbum carum cibo Dominico sumimus: quomodo non naturaliter manere in nobis existimandus est?» S. Cyrillus Hierosolym. (6): «Cum ipse (Christus) pronuntiaverit et dixerit de pane: *Hoc est corpus meum.* quis audebit deinceps ambigere? Et cum ipse asseveraverit et dixerit: *Hic est Sanguis meus.* quis unquam dubitaverit, non esse ejus Sanguinem? Aquam olim in vinum, quod sanguini affine est, in Cana Galileae transmutavit; et eum parum dignum existimamus cui credamus, cum vinum in sanguinem transmutavit?.... Cum omni certitudine ea tanquam Corpus ipsius et Sanguinem sumamus.»

Alla plura tum antiqua tum recentiora leges testimonia apud Bellarminum, Suarezium et AA. alios; praeterea dogma confirmant Patres et Concilia supra laudata, in praecam. II. n. 10.

32. Obj. 1.º Augustinus (7) ait: «Non dubitavit Dominus s'licere, *Hoc est Corpus meum.* cum signum daret Corporis sui.» Ergo Eucharistia solum signum est Corporis et Sanguinis Christi.

Resp. Nego *cons.* Potius contrarium deduces, si contextum perpendas. Contendebant manichaei sanguinem animantium esse illorum animam, et probabant praecipuo illo Deuter. (XII. 23): *ne sanguinem comedas. Sanguis enim eorum pro anima erit.* Id nihil probare, reponit Augustinus: «Possum etiam interpretari praecipuum illud in signo esse positum. Non enim Dominus dubitavit dicere... etc.» Quemadmodum ergo volebat Augustinus praeter sanguinem esse animam, et illum dictum esse animam, quia signum est animae: ita in adducto exemplo intelligendum, praeter panis speciem, quae in signum proponitur Corporis Christi, existere etiam ipsum Corpus Christi. Proinde comparatio ipsa S. Doctoris ostendit eum non putasse, esse Eucharistiam signum

(1) De Resurrect. c. 8.—(2) De Idololatr. c. 7.—(3) Homil. 7 in Num.—(4) De Lapsi, n. 15.—(5) De Trinit. l. 8, n. 13.—(6) Catech. myst. 4.—(7) Cont. Anim. Manich.

vacuum absque re significata; sicut nec in animalibus est solum sanguis sine anima.

Inst. Docet ipse Augustinus (1): «Sicut secundum quemdam modum sacramentum Corporis Christi Corpus Christi est, sacramentum Sanguinis Christi Sanguis Christi est, ita Sacramentum fidei fides est.» Sed Baptismus non est vera fides, nudum autem est eiusdem signum: ergo.

Resp. Dist. *conseq.* Sacramentum, inaequate sumptum pro re sensibili tantum, est purum signum Corporis et Sanguinis Christi; conc. Adequate acceptum pro continente et pro re contenta, est nudum signum; nego.

33. Nota. Res compositae facile nominantur nunc ex uno, nunc ex alio respectu. In Eucharistia ergo cum ex pane et vino perficiatur, et species permaneant utriusque substantiae, et sub speciebus existant Corpus et Sanguis Christi, et vitae spiritualis effectus producatur, praesertim charitatis, hinc varietas sententiarum apud SS. Patres de hoc sacramento loquentes, quae caute sunt intelligendae.

1.º Aliquando dicitur ergo Eucharistia signum, vel figura, vel typus Corporis Christi, ut Augustinus supra, et Tertullianus (l. 4; *contr. Marc.* c. 10); quia panis, nempe, cum vitam foveat corporalem, figura est Corporis Christi, vitam auctentis spirituales.

2.º Dicta est etiam Eucharistia Corpus Christi mysticum, seu Ecclesia; quia charitas quam infundit, et species sacramentalis ex multis exortae grans, unitatem Ecclesiae referunt.

3.º Ita panis aliquando vocatur Eucharistia, tum quia ex pane perficitur, tum quia Caro et Sanguis Christi tanquam panis vivus et vinum nos vivificant ad vitam aeternam.

4.º Manducari Carnem Christi *spiritualiter* duplici sensu dici potest. Primo, spiritu tantum, non ore; hic sensus erroneus est, nec a Patribus intenditur. Secundo, quatenus opponitur carnali manducationi, quae ad nutriendum corpus efficitur, uti cogitabant Catharnatae. Hanc reiicunt Patres dicentes, *spiritualiter* Carnem Christi in Eucharistia manducari.

THESIS II

Statim post prolationem cuiusque formae, Christus D. est praesens in Eucharistia; consequenter et ante usum ipsius sacramenti.

(1) Ep. 98 ad Bonif.

34. **Nota.** Utraque pars theses est fide tenenda: secunda quidem est explicite definita; prima implicite.

1.^a Pars prob. 1.º Trident (1): «Reliqua sacramenta tunc »primum sanctificandi vim habent, cum quis illis utitur; at in Eu- »charistia ipse sanctitatis auctor ante usum est: nondum enim »Eucharistiam de manu Domini Apostoli susceperant, cum vere ta- »men ipse affirmaret, Corpus suum esse, quod praebebat; et sem- »per haec fides in Ecclesia Dei fuit, statim post consecrationem ve- »rum Domini Corpus, verumque eius Sanguinem sub panis et vini »specie una cum ipsius anima et divinitate existere; sed Corpus »quidem sub specie panis, et Sanguinem sub vini specie, ex vi »verborum: ipsum autem Corpus sub specie vini, et Sanguinem »sub specie panis, animamque sub utraque, vi naturalis illius con- »nexionis et concomitantiae, qua partes Christi Domini... inter se »copulantur; divinitatem porro, propter admirabilem illam eius cum »corpore et anima hypostaticam unionem.» Unde; Christus est praesens in Eucharistia vi verborum, et quia hanc praesentiam eorum veritas postulat. Atqui post prolationem cuiusque formae plenum sensum verba praeserunt et vera sunt; ergo.

2.º Ecclesia statim post consecrationem panis Christum praesentem adorat; ergo ex fide Ecclesiae praesens est Christus in Eucharistia post prolationem cuiusque formae.

35. 3.º S. Irenaeus (2) ait: «Panis percipiens invocationem »Dei, jam non communis panis est, sed Eucharistia...» Tertul- »lianus (3) pariter: «Acceptum panem... Corpus illum suum fe- »cit. *Hoc est Corpus meum*, dicendo.» S. Cyrillus Hieroso- »ly. (4) etiam: «Cum ipse pronuntiaverit et dixerit de pane, *Hoc est meum Corpus*; quis audebit deinceps ambigere?»

4.º Confirmatur ex significatione verborum sacramentalium; quae ratio adhibetur a D. Thoma (5), et insinuat a Conc. Trid. Verba sacramenti significant de praesenti; atqui significa- tio verborum de praesenti completur statim ac prolata sunt verba; ergo oportet rem significatam statim adesse, alioquin locutio non esset vera.

36. II.^a Pars patet ex dictis, et praesertim ex definitione explicita Trid. Conc.: «Si quis dixerit, peracta consecratione, in sacra- mento non esse Corpus et Sanguinem Dni. Nostri Jesu Christi, »sed tantum in usu dum sumitur, non autem ante vel post; anath. »sit (6).»

37. Obj. 1.º Instituta est Eucharistia propter usum; ergo non nisi in ipso usu est praesens in ea Christus.

(1) Sess. XIII, c. 3.—(2) L. 4, *adv. haeres.*, c. 18.—(3) *Cont. Marc.* l. 4, c. 40.—(4) *Catech.* 4.—(5) 3. p. q. 78, a. 6.—(6) Sess. XIII, can. 4.

Resp. Qui enthymetate argumentatur debet veras et apertas pro- positiones reticere, dubias autem, vel quae negandae forent, proferre, ne illatio argumentationis ei denegetur. Negatur ergo *consequentia*. Licet propter usum tantum fuisse Eucharistia instituta, potuisset tamen, ad modum cibi, praeparari et asservari. At fuit etiam instituta ad Deum colendum, et ut Christus maneret nobiscum peregrinationis nostrae socius, et ut memoriale passionis et amoris eximii, etc.

Obj. 2.º Caetera sacramenta non nisi in usu et exercitio effectum habent, et sunt tamen sacramentum: ergo a pari S. Eucharistia.

Resp. Negatur paritas. Caetera Sacramenta animae significant sanctificationem, seu gratiam, quae utique non est res subsistens; hoc autem significat etiam ipsum Christum gratiae auctorem, et quidem praesentem ante usum et independentem ab usu.

Obj. 3.º Prius susceperunt Apostoli Eucharistiam antequam diceret Christus: *Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus*. Ergo non vi verborum sed per ipsum usum fit praesens Christus in Eucharistia. *Ant.* prob. a) ex Matth. (c. XXVI, v. 26): *Accipit Jesus panem et benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, et ait: accipite, et comedite: hoc est corpus meum*. b) Ita et S. Marcus (c. XIV, v. 23, 24); imo explicite ait: *Biberunt ex illo omnes. Et ait illis: Hic est Sanguis meus*.

Resp. *Dist. ant.* Prius susceperunt inchoative, seu ex parte Christi incipientis praebere Eucharistiam; concedo. Susceperunt prius plene, seu edendo et bibendo; nego.

Enarratio autem Evangelistarum solum significat coepisse Christum ostendere panem et vinum, antequam quid daret explicuisset; nec tenetur historiator ordinem ipsum factorum enarrando tenere; unde aliud est, Evangelistam prius scripsisse aliquod factum, aliud eiusmodi factum prius accidisse. Sensus ergo est: biberunt ex calice benedicto et consecrato; consecravit autem Christus et ait: *Hic est Sanguis meus*. Ita intelligenda S. Marci verba.

ARTICULUS II

De non permanentia panis et vini in Eucharistia.

THESIS III

Substantia panis et vini non permanet in S. Eucharistia; sed convertitur in Corpus et Sanguinem Domini Nostri Jesu Christi; ejusmodi conversio recte dicitur Transsubstantiatio.

38. I.^a Pars quae est fide certa, probatur contra lutheranos et impanatores.

1.º Ex Trid. (1): «Si quis dixerit, in sacrosancto Eucharistiae sacramento remanere substantiam panis et vini, una cum Corpore et Sanguine Dni. N. Jesu Christi... anath. sit.» Pariter Martinus V cum Conc. gener. Const. damnarunt errorem Wicleff dicentis in prop. 1.^a: «Substantia panis materialis et similiter substantia vini materialis remanet in sacramento altaris.»

2.º S. Cyrillus Hierosoly. (2) docet: «Hoc sciens ac pro certissimo habens panem hunc, qui videtur non esse panem notiamsi gustus panem esse sentiat, sed Corpus Christi: et quod videtur vinum, vinum non est etiamsi gustui ita videatur, sed Sanguis Christi.» Ambrosius (3): «Forte dicas: Aliud video, quomodo tu mihi asseris quod Corpus Christi accipiam?... Probemus non hoc esse quod natura formavit, sed quod benedictio consecravit; majoremque vim esse benedictionis quam naturae, quia benedictione etiam natura ipsa mutatur.»

Testimonia in II.^a parte afferenda hanc priorem confirmant.

39. 3.º Cum dicitur *hoc*, sensu proprio et litterali substantia proposita indicatur. Atqui neque substantia panis est Corpus Christi, neque vinum est ejusdem Sanguis: ergo dicens Christus, hoc est Corpus meum, et similiter de Sanguine *Τὸ αὐτὸ γὰρ ἴσθαι τὸ αἷμα μου*, significavit non aliam nisi Corporis et Sanguinis sui esse substantiam.

40. II.^a Pars prob. Est etiam de fide.

1.^a Trident. (ibid) docet: «Si quis negaverit mirabilem illam et singularem conversionem totius substantiae panis in Corpus, et totius substantiae vini in Sanguinem... anath. sit. Berengarius a Gregor VII et Conc. Rom. subscribere compulsus est: «Ego corde credo et ore confiteor, panem et vinum... per verba Redemptoris nostri substantialiter converti in veram et propriam ac vivificantem Carnem et Sanguinem Domini nostri Jesu Christi...»

Idem definiit Conc. Later. IV cap. *Firmiter*.

2.^a Hanc conversionem apertis verbis notarunt Patres.

S. Ambrosius (ibid): «Si tantum valuit sermo Eliae ut signem e coelo deponeret, non valebit Christi sermo ut species mutet elementorum?... Qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non potest ea quae sunt in id mutare quod non erant?» S. Cyrillus Hieros. (ibid): «Aquam Christus aliquando mutavit in

vinum; et non erit dignus cui credamus, quod vinum in sanguinem suum transmutavit?» S. Gregor. Nys. (1): «Panis statim per verbum transmutatur, sicut dictum est a Verbo: *Hoc est Corpus meum.*» S. Joan. Damascen. (2): «Panis ipse et vinum in Corpus et Sanguinem Dei transmutatur. Si requiras, quonam pacto istud fiat? Sat tibi sit audire, hoc fieri per Spiritum Sanctum.» S. Chrysost. (3): «Non sunt humanae virtutis haec opera. Is qui tunc in illa coena haec confecit, et nunc etiam operatur. Nos ministrorum habemus ordinem; qui vero illa sanctificat et transmutat, ipse est.»

41. 3.º Ratione res elucebit, si perpendamus quid ad conceptum spectet *conversionis*. Requiritur 1.º duo termini positivi, quorum unus a quo transit in alium *ad quem*. 2.º Ut unus terminorum desinat aliquatenus esse; et alter, e contra, quadatenus esse incipiat. 3.º Aliqua realis actio et duae partiales mutationes, vel quasi mutationes (si fiant sine subjecto), et quidem substantiales, si conversio sit substantialis. 4.º Ut terminus a quo et ad quem inter se aliquem habeant ordinem seu habitudinem, ita ut unus ex altero consequatur: alias eorum successio terminorum esset accidentaliter et merum mutationum aggregatum, et ideo absque illo fundamento diceretur unum conversum fuisse in alium; puta, si dormiens expergiscat et subito memoretur coeli, non dices, summum in coeli memoriam esse conversum. 5.º Requiritur terminus utrique extremo communis: quia hic ordo, qui conversio vocatur, non intelligitur sine extremorum communicatione, vi cuius dici possit unum fieri aliud.

Atqui haec omnia concurrunt in Eucharistia inter panem et vinum ex una parte, et Corpus ac Sanguinem Christi ex altera: ergo datur vera conversio unius in aliud.

42. III.^a Pars prob., et est etiam catholice certa.

1.º Concil. Trid. (ibid) ait: «Quam quidem conversionem Ecclesia aptissime Transubstantiationem appellat.»

2.º Ejusmodi mira Eucharistiae conversio recte illo appellatur nomine, quo clarius ejus natura indicatur: atqui haec aptissime ea voce indicatur; nam convertitur una substantia in aliam ideoque mutatio, seu quasi mutatio, nec non actio qua perficitur sunt, ratione terminorum, aliquid substantiale. Haec omnia significantur et intelliguntur facillime cum dicitur *Transubstantiatio*.

43. Obj. 1.º Nonnulli Patres cum Chrysostomo manere *naturam panis* in Eucharistia tradunt.

Resp. Explico seu distingo. Intelligendo nomine *naturae* vir-

(1) Sess. XIII, can. 2.—(2) *Catech. 4 Myst.* n. 9.—(3) *De Myst.* c. 9.

(1) *Orat. catest.* c. 37.—(2) *L. de fide*, c. 13.—(3) In Matth. or. 82, (83), n. 5.
THEOL.—Tom. III.

tutem, seu principium eorum effectuum, qui ex substantia panis consequuntur; conc. Ita ut intelligant ipsam essentiam vel substantiam panis; nego. Cum enim maneant accidentia, eadem retenta virtute activa et passiva, ita ut eadem substantiales vel accidentales mutationes evenire possint; ea de causa *naturam panis* manere dixerunt. Variam exitisse *naturae, essentiae, substantiae* apud plures Patres significationem, ita ut non raro pro complexu externarum proprietatum eas voces adhiberent, multis elucet exemplis. Sic Theodoretus (1), qui dixit in mysterio substantiam manere panis et vini, ibidem ostendebat, Corpus Christi eandem post resurrectionem retinuisse substantiam, «quia retinuit priorem formam, figuram, circumscriptionem.»

44. Obj. 2.º Humanitas Christi est divinitati unita, idque sufficit ut vere dicamus: Hic est Deus. Ergo a pari, non converso, sed unito pane Corpori Christi, vere dicitur: Hoc est Corpus meum.

Resp. Nego paritatem. Eatenus enim dici potest: Hic est Deus, quatenus sola hypostasis indicatur, quae eadem est in utraque natura, ut fide constat. E contra pronomen *hoc* in obvio sensu substantiam rei quae proponitur exhibet, ac proinde, manente substantia panis, falsa enuntiatio evadit.

Obj. 3.º Nihil antiqui Patres de Transubstantiatione tradiderunt: ergo dogma istud fuit ab Innocentio III in Lateran. IV adinventum.

Resp. Dist. *ant.* Nihil tradiderunt quoad vocem ipsam; permitto: quoad rem voce illa significatam; nego. Non aliter Athanasius et antiqui Patres ad arianos, vocem *ὑποστάσιον* respuentes, responderunt.

45. **Corollarium.** Ex dictis elucet, non recte Scotum, Durandum, aliosque censuisse, non posse legitime deduci conversionem panis et vini in Corpus et Sanguinem Jesu Christi ex significatione verborum. *Hoc est corpus meum*, etc. Nam post Tridentinum, jure docet Vazquez cum Suarez hanc opinionem defendi non posse; ait enim Concilium (2): «Quoniam autem Christus redemptor noster Corpus suum, id quod sub specie panis offerbat, vere esse dixit, ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idque nunc denuo sancta haec synodus declarat, per consecrationem panis et vini conversionem fieri totius substantiae...»

(1) Dial. 2. *Inconfusus*.—(2) Sess. XIII, cap. 4.

SCHOLIA

§ I.

De natura actionis transubstantiativae.

46. Ut diximus, aliqua actione opus est in conversione substantiali eucharistica. Verum ejusmodi actio non debet terminari ad substantiam panis et vini, quae post conversionem non amplius existit; nam non requiritur actio ad effectum negativum, sed potius actionis cessatio: actio proinde conversiva attingere debet Corpus et Sanguinem Christi, quatenus per transubstantiationem incipiunt in sacramento existere.

Cujus naturae esse debeat illa actio, vi cujus Christus in sacramento constituitur, inquirunt theologii.

47. 1.^a Sententia est Scoti, Bellarmini, etc., dicentium conversionem esse actionem mere adductivam.

2.^a Docet, esse relationem quandam inter substantiam quae desinit et illam quae in Sacramento esse incipit. Ita Vazquez cum aliquibus ejusdem scholae auctoribus, et aliis quos ipse laudat (1).

3.^a Putat esse actionem productivam unionis Corporis Christi D. cum speciebus sacramentalibus: hanc sententiam tuetur Valentia cum Capreolo et aliis pluribus.

4.^a Tandem sententia est Suarezii, Ferrar., Coninch, Arriaga, Gonet, etc. Docent nempe actionem eucharisticam seu effectivam sacramenti Eucharistiae esse productivam Corporis et Sanguinis Christi D. sub speciebus. Haec est etiam D. Thomae doctrina, ut ostendit Suarez (2).

48. Haec postrema sententia dictis SS. Patrum congruit, actionem sacramentalem clarius explicat, ostendens quomodo substantialis actio existat, et opus esse divinae omnipotentiae proprium melius evolvit.

Plures enim Patres effici Corpus Christi, confici, creari in Eucharistia, Verbum in manibus Sacerdotis iterum incarnari, tradunt. Ejusmodi autem locutiones ostendunt actionem Eucharisticam esse substantialem, et ad ipsum Corpus Christi terminari. Atqui solum in quarta ista sententia id elucet; in aliis autem non nisi accidentaliter affertur actio.

S. Ambrosius (3) ait: «Incarnationis exemplo adstruamus

(1) D. 181, c. 11.—(2) Disp. 50, sec. 4.—(3) *De myst.* c. 9.

»mysterii veritatem... Liqueat quod praeter naturae ordinem virgo
»generavit. Et hoc quod conficimus Corpus, ex Virgine est.» Et iterum (1); «Vides quam operatorius sit sermo Christi... Non erat
»Corpus Christi ante consecrationem: sed post consecrationem dico
»tibi quia jam Corpus est Christi. Ipse dixit et factum est; ipse
»mandavit, et creatum est.» S. Cyrill. Hieros. (2): «Deum
»benignum exoramus, ut emittat S. Spiritum super proposita: ut
»faciat panem quidem Corpus Christi, vinum vero Sanguinem
»Christi. Omnino enim quodcumque tetigerit Spiritus S., id sancti-
»ficatum et transmutatum est.» S. Hieronymus de presbyteris ait (3): «Ad quorum preces, Christi Corpus Sanguisque
»conficitur.» S. Cyprianus (vel alius antiquissimus A.), in lib. de *Coena Domini*: «Usque hodie hoc veracissimum et sancti-
»tissimum suum Corpus creat et sanctificat et benedicit et pie
»sumentibus dividit.»

§ II.

Quid importat conversio totius substantiae panis et vini.

49. Ut natura Transubstantiationis plenius intelligatur, notare quoque oportet: conversionem unius rei in aliam posse vel substantialem vel accidentalem esse, prout termini sunt substantiae vel accidentia. Praeterea conversio potest esse *totalis* vel *partialis*, prout nihil manet ex termino a quo, vel, e contra, aliquid perseverat. Termini cujuslibet conversionis naturalis, quae numquam est totalis, possunt sumi vel totaliter, vel formaliter tantum. Totalis terminus est compositum quod destruitur, vel producitur: formalis autem est pars illa compositi, quae per conversionem est totaliter destruenda vel producenda.

Manere post conversionem in Eucharistia accidentia panis et vini, postea dicitur, non est ergo *totalis* conversio accidentalis.

50. **Dico I.** Post consecrationem, seu conversionem, non manet in Eucharistia quidquam formae substantialis panis vel vini.

Est communis doctrina theologorum et certum secundum fidem, ait Suarezius. Ait Trident. fieri conversionem *totius substantiae* panis, etc. Atqui si maneret quidquam formae substantialis, non esset totalis conversio: ergo. Confir. Vel forma panis maneret sine materia, vel cum materia: primum esset quoddam miraculum

(1) *De Sacram.* c. 4.—(2) *Catech.* 23, 7.—(3) Ep. ad *Evangel.*

quod sine ratione non est ponendum: secundum autem, si supponatur, panis conversionem auferret et transubstantiationem.

51. Dices: forsan panis forma, quae talis, non est quidquam substantiale, sed accidentale; puta, quaedam siccitas vel dilatatio peculiaris similiae vi ignis inducta. Sed, hoc posito, manente panis forma, nihil superesset substantiae panis: ergo.

Resp. Hac hypothese concessa, non sequeretur adversus fidem manifesta haeresis; verum contra sensum communem hujus vocis, formae panis, qua intelligitur quid substantiale, esset talis locutio: necnon contra Patrum doctrinam, dicentium: non esse panem quod videtur panis, neque vinum quod apparet vinum.

52. **Dico II.** Non manet in sacramento aliquid materiae panis vel vini.

Adversus Durandum certa est haec conclusio, ac de fide, ait Suarez; quia doctrinae definitae de Transubstantiatione adversatur. Ratio est; quia Trident. docet totius substantiae panis et totius substantiae vini fieri conversionem; et adjungit: *manentibus dumtaxat speciebus*, seu, ut loquitur Martinus V. cum Conc. Const., accidentibus.

53. **Dico III.** Neque remanet in sacramento subsistentia panis et vini.

Id censuerunt aliqui antiqui, eo quod ad naturam rei non pertineat eius subsistentia, ideoque potest, sublato pane, eiusdem manere subsistendi modus; exinde putabant posse utrumque intelligi et explicari quomodo manere possint et subsistere accidentia.

Idem dicendum, adversari hanc opinionem doctrinae Tridentini Conc. Nam subsistentia non est accidens, sed quid substantiale, complens nempe substantiam in ratione subsistendi: atqui definitum est, manere tantummodo accidentia: ergo.

54. **Dico IV.** Post consecrationem non manet existentia substantialis panis et vini.

Hoc opinati sunt aliqui Thomistae. Putantes enim distinguere in re essentiam ejus ab existentia; accidentia autem propriam non habere existentiam, sed existere per substantiam; his positis, labyrintho fere inextricabili auctores hi retinentur. Vel enim dicendum existere accidentia per existentiam Domini, quod nimia et inaudita videbitur accidentalitatis entitatis dignitas, vel esse in Sacramento quin existant, quod absurdum judicabitur, vel commodatam existentiam accidentibus substantiam panis et vini reliquisse. Hanc opinionem primum tenuit Bannez; in alia autem editione retractavit, significans tamen esse probabilem.

Patet non posse probari ejusmodi doctrinam; nam *dumtaxat* manent accidentia post consecrationem. Existentia, communi philosophorum consensu, non est accidens ex se, sed actualitas intrinseca

rei cuilibet quae non sit purum nihil. Existentia igitur substantiae, vel est ipsa substantia, ut vera tenet sententia; vel saltem quid substantiale, cum intrinsece requiratur ut actu extra nihil constitutur substantia. Praeter ejusmodi theologiam rationem, alia urget philosophica. Haec opinio, ait Suarezius, «fingit substantiam esse velut subiectum existentiae, hanc vero esse actum realiter distinctum ab illa; quod in Prima Philosophia, et in materia de »Incarnatione probavi esse impossibile (1).»

Utrum autem possit haec opinio haberi probabilis, disserit Suarez (ibid.): «Ego vero, cum multum de hac re cogitaverim, numquam in eam sententiam adduci potui, ut crederem eam opinionem esse probabilem, imo nec tolerabilem in Theologia: et cum »plures etiam, eosque doctissimos, de hac re consuluerim, neminem aliter sentientem invenire: quin potius legi apud Pic. »Mirand., cum ipse de hac re Romae quaestionem movisset, a »pluribus Theologis iudicatum esse, non posse sine errore defendi. »manere in hoc Sacramento existentiam substantialem... Deinde »etiam in Metaphysica, illa opinio, quod accidentia realiter a substantia distincta non habeant propriam existentiam, revera non est »probabilis; quia nec ratione firma utitur, neque habet auctoritatem gravem.»

55. **Dico V.** Facta conversione, non manet eadem numero entitas, vel substantia, quae fuit panis, sub esse Corporis Christi.

Non manere panem et vinum specificè seu formaliter, omnis confitetur catholicus. Cum autem ad conversionem terminus communis requiratur, ut diximus, et *id quod* erat panis, nunc sit Corpus Christi; ideo visum est aliquibus, *entitatem* panis permanere et vere esse Corpus Christi. Tribui solet Cajetano haec opinio, qui forsitan potius obscuro loquendi modo, quam re ipsa, id docuit: alii tamen nonnulli eam tenuerunt, pro se afferentes, contra ipsius mentem, aliquas D. Thomae sententias.

Prob. 1.º Quod manet ex pane et vino, non est conversum in Corpus et Sanguinem Christi: ergo si manent panis et vinum, prout sunt haec entitas vel substantia, non fit *conversio totius substantiae*, ut docet Trident.

2.º Iuxta fidem manent *duae substantiae accidentia*; atqui haec entitas vel substantia non est accidens; ergo.

3.º Non esset omnino idem Corpus Christi quod vixit in terra, quod est in coelo, quod invenitur in distinctis altaribus vel tabernaculis, cum hoc Corpore Christi ex tali individuo pane converso:

(1) Disp. 49, de Sacram. Sec. 4.

ergo tot habebit Christus Corpora numero distincta quot fient consecrationes. *Ant.* patet. Nam singula panis et vini individua habent entitatem et substantiam numero et re distinctam ab entitate Christi quam habet in coelo, et habuit in terra, et a substantia et entitate individua aliorum panum. Ergo si ipsa entitas et substantia, ut sic, panis est post conversionem Corpus Christi; alia est Christi, entitas et substantia in hoc Sacramento, ac in aliis sacramentis, ac in coelo, ac vivens in terra, ante quam fieret per conversionem haec entitas et substantia panis et vini. Nisi forsitan pantheistice censeas, entitatem et substantiam realem, ut sic, esse eandem in omnibus rebus.

Philosophicam hujus falsae sententiae impugnationem apud Suarezium (ibid.), Sotum, et alios AA. videas.

Fundamentum autem illud, quod requiritur terminus communis, non probat illud in ipsa entitate panis debere reponi; sufficiunt enim accidentia. Item, quod dicitur: *id quod* erat panis, nunc est Corpus Christi; non designat eandem entitatem et substantiam panis, sed *eorundem accidentium* panis subiectum. Illorum enim subiectum antea erat panis; nunc autem illis subest Corpus Christi.

§ III.

An debeat terminus a quo absolute desinere esse.

56. Certum est, facta conversione, substantiam panis et vini absolute desiisse, ita ut nec in sacramento, nec alibi existant. Id quidem obvise intellecta significant Tridentini verba: «conversionem fieri totius substantiae panis in substantiam Corporis Christi;» estque communis theologorum doctrina. Utrum autem conversio proprie dicta fieret, si alibi translata et a suis separata accidentibus existeret substantia panis, succedente sub illis Corpore Christi, inquirunt theologi. Aliqui cum Scoto id affirmant: communior sententia cum Suarez docet e contra, ad veram conversionem unius substantiae in aliam, oportere ut terminus a quo absolute desinat existere. Ratio est.

1.º Ecclesia et communiter theologi intellexerunt panem et vinum, quae in Corpus et Sanguinem Christi convertuntur, non amplius existere: ergo id de natura conversionis dicendum.

2.º Si e loco homo detrudatur, ita ut ei vel alius succedat vel marmorea statua; nemo dicit illum in statuam vel alium hominem fuisse conversum.

3.º Corruptis sacris speciebus, dici nequit, in vermes Christum